

mgr Anna Mazur

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

PT. „PSYCHOSPOŁECZNE UWARUNKOWANIA RÓŻNIC W RESOCJALIZACJI NIELETNICH DZIEWCZĄT I CHŁOPCÓW”

Obserwacja symptomów demoralizacji i przestępczości nieletnich skłania niejednokrotnie do refleksji nad systemem norm i wartości młodych ludzi. Nabiera to szczególnego znaczenia w momencie rozpoczęcia procesu ich resocjalizacji. Podejmując te zagadnienia w rozprawie o charakterze teoretyczno-empirycznym poddano najpierw analizie założenia i formy instytucjonalnej działalności resocjalizacyjnej wobec nieletnich z przejawami demoralizacji i popełniającymi czyny karalne, a następnie podjęto badania, którymi objęto wychowanków, wobec których zastosowano środek wychowawczy w postaci umieszczenia w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

Praktyka pedagogiczna pokazuje, że działania resocjalizacyjne niekoniecznie odwołują się do różnic indywidualnych wychowanków. Implikuje to konieczność opracowania wskazówek w zakresie indywidualizacji oddziaływań resocjalizacyjnych wobec nieletnich dziewcząt i chłopców, co umożliwiłoby większe zaangażowanie nieletniego w tym procesie, a tym samym osiągnięcie lepszych rezultatów resocjalizacyjnych.

Głównym celem rozprawy stało się dokonanie analizy porównawczej wybranych czynników psychospołecznego funkcjonowania nieletnich ze względu na płeć oraz przeanalizowanie tych czynników w kontekście uwarunkowań podejmowanych oddziaływań resocjalizacyjnych.

Badaniom własnym poddano indywidualne i społeczne determinanty zachowania nieletnich, wobec których stosowany jest środek wychowawczy w postaci umieszczenia w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

Głównym celem badawczym uczyniono pytanie: Jak płeć i funkcjonowanie psychospołeczne różnicuje oddziaływania resocjalizacyjne wobec dziewcząt i chłopców w wybranych młodzieżowych ośrodkach wychowawczych?

Rozprawa składa się zatem z trzech części: teoretycznej, metodologicznej i analitycznej. Treści te zostały przedstawione w pięciu rozdziałach.

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym: *Demoralizacja i przestępczość nieletnich w literaturze przedmiotu* omówiono zjawisko demoralizacji i przestępczości nieletnich na podstawie analizy literatury przedmiotu. Zdefiniowano podstawową terminologię przyjętą w rozprawie oraz omówiono podstawowe przejawy demoralizacji i przestępczości biorąc pod

uwagę dane statyczne i przeprowadzone dotychczas badania empiryczne w tym zakresie. Wskazano w tej części również na prawne postępowania w sprawach nieletnich i oczekiwania na ich odpowiedzialność na przestrzeni wieków.

Rozdział drugi noszący tytuł: *Proces resocjalizacji nieletnich dziewcząt i chłopców*, zawiera treści dotyczące organizacji procesu resocjalizacji nieletnich. Scharakteryzowano w nim strukturę tego procesu, a także czynniki, różnicujące jego funkcjonowanie w kontekście wybranych teorii kryminologicznych. Ponadto omówiono trzy wybrane modele resocjalizacji nieletnich (systemowy, twórczej resocjalizacji i teorię resilience). W tej części dokonano również przeglądu podstawowych instytucji resocjalizacji dla nieletnich.

W rozdziale trzecim noszącym tytuł: *Psychospołeczne determinanty doboru zindywidualizowanych oddziaływań resocjalizacyjnych nieletnich dziewcząt i chłopców* zawarto omówienie psychospołecznych determinant doboru zindywidualizowanych oddziaływań resocjalizacyjnych wobec nieletnich. Dokonano tym samym przeglądu czynników wrodzonych, środowiskowych, osobowościowych, motywacyjnych i aksjologicznych, które warunkują dobór określonych metod resocjalizacji.

Rozdział czwarty zatytułowany: *Metodologia własnych badań empirycznych* opisuje metodologiczne założenia własnych badań empirycznych. Scharakteryzowano w nim cel i przedmiot własnych badań empirycznych, a także problem główny i problemy szczegółowe, na które odpowiedzi poszukiwano w badaniach własnych. Ponadto przedstawiono hipotezy badawcze, jak też metodykę badań własnych z opisem przebiegu i realizacji badań własnych oraz charakterystyką badanej grupy.

Natomiast rozdział piąty zatytułowany: *Zróżnicowanie oddziaływań resocjalizacyjnych nieletnich dziewcząt i chłopców w badanych młodzieżowych ośrodkach wychowawczych* poświęcono analizie uzyskanych wyników własnych badań empirycznych. Badania przeprowadzono w 7 młodzieżowych ośrodkach wychowawczych w Polsce.

Rozprawa zawiera także *Wstęp*, *Zakończenie*, *Bibliografię* i *Aneks* z załączonymi, zastosowanymi narzędziami badawczymi.

Z założenia wybór tematu rozprawy, jak też analiza podstawowych problemów w tym zakresie ma stanowić pomoc w poszukiwaniu koncepcji skutecznej resocjalizacji wobec współczesnej młodzieży. Wskazanie czynników funkcjonowania psychospołecznego nieletnich jako determinant doboru oddziaływań wychowawczych i resocjalizacyjnych, może pozwolić na objęcie kompleksową pomocą i wsparciem tej grupy młodych ludzi, stwarzając im możliwość właściwego udziału w życiu społecznym.